

Odbor za notranji trg in varstvo potrošnikov

2020/2012(INL)

8.7.2020

MNENJE

Odbora za notranji trg in varstvo potrošnikov

za Odbor za pravne zadeve

s priporočili Komisiji o okviru za etične vidike umetne inteligence, robotike in sorodne tehnologije
(2020/2012(INL))

Pripravljalnica mnenja: Alexandra Geese

(Pobuda – člen 47 Poslovnika)

(*) Pridruženi odbor – člen 57 Poslovnika

PA_INL

POBUDE

Odbor za notranji trg in varstvo potrošnikov poziva Odbor za pravne zadeve kot pristojni odbor:

- naj v predlog resolucije vključi naslednje pobude:
- A. ker so etične smernice, kot so načela, ki jih je sprejela strokovna skupina na visoki ravni za umetno inteligenco, dobro izhodišče, vendar niso dovolj, da bi se zagotovila pošteno ravnanje podjetij in učinkovito varstvo potrošnikov;

Področje uporabe

1. poudarja pomen regulativnega okvira EU, ki se osredotoča na etične vidike umetne inteligence, robotike in sorodnih tehnologij, ki bi se uporabljal, ko bodo potrošniki znotraj Unije uporabniki ali subjekt algoritemskega sistema oziroma bo ta sistem usmerjen na njih ali pa oni nanj, ne glede na sedež subjektov, ki razvijajo, prodajajo ali uporabljajo sistem; poleg tega meni, da bi se morala zaradi pravne varnosti določena pravila uporabljati za vse razvijalce in v celotni vrednostni verigi, in sicer za razvoj, uvedbo in uporabo teh tehnologij in njihovih sestavnih delov, in bi morala zagotavljati visoko raven varstva potrošnikov; ponavlja pomen vrednot Unije, navedenih v Pogodbah, v zvezi s pomenom varstva osebnih podatkov ter izrecne, informirane privolitve in predlaga, naj ta pravila upoštevajo izkušnje, pridobljene pri izvajanju Uredbe (EU) 2016/679¹ (Splošna uredba o varstvu podatkov), ki velja za svetovno referenčno merilo; meni, da je pravni zastopnik s sedežem v Uniji, na katerega bi bilo mogoče nasloviti zahteve, da bodo na primer imeli potrošniki na primer možnost za popravo krivic, pomemben za uveljavljanje prihodnjega regulativnega okvira EU;
2. ugotavlja, da bi se moral regulativni okvir EU uporabljati za algoritemske sisteme, vključno s področji umetne inteligence, interneta stvari, strojnega učenja, na pravih temelječih sistemov, samodejnih procesov odločanja in procesov odločanja s pomočjo ter robotike; ugotavlja tudi, da bi bilo mogoče oblikovati standardizirane ikone, ki bi pomagale pojasniti te sisteme potrošnikom, kadar je za te sisteme značilna zapletenost ali jim je omogočeno sprejemanje odločitev, ki pomembno vplivajo na življenje potrošnikov;
3. poudarja, da mora imeti regulativni okvir EU pristop, ki bo osredotočen na človeka, in voditi k razvoju sistemov, ki bodo vključevali evropske etične vrednote že pri zasnovi; meni, da bi bil regulativni okvir EU, ki se osredotoča na vrednote Unije, kot so navedene v Pogodbah, dodana vrednost, ki bi Evropi zagotavljala edinstveno konkurenčno prednost ter znatno prispevala k dobrobiti in blaginji državljanov in podjetij Unije, pa tudi krepila notranji trg; poudarja, da je tudi etični okvir za umetno inteligenco dodana vrednost, in sicer kar zadeva spodbujanje inovacij na notranjem trgu;

¹ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (UL L 119, 4.5.2016, str. 1).

4. poudarja, da zakonodajni okvir, uveden s Sklepom št. 768/2008/ES², določa usklajen seznam obveznosti za proizvajalce, uvoznike in distributerje, spodbuja uporabo standardov in omogoča več ravni nadzora glede na nevarnost proizvoda; meni, da bi moral ta okvir veljati tudi za proizvode z vgrajeno umetno inteligenco;
5. poudarja, da bi morala vsaka prihodnja ureditev upoštevati diferenciran pristop na podlagi tveganja, da bi omogočila razvoj varnih in zaupanja vrednih sistemov, z jasnimi merili in kazalniki ter nepristransko pravno oceno na podlagi morebitne škode za posameznika ali kršitve njegovih pravic, pa tudi družbo na splošno, ob upoštevanju posebnega konteksta uporabe algoritemskega sistema; poudarja, da bi se morale zakonske obveznosti in zahteve za certificiranje postopoma povečevati glede na ugotovljeno raven tveganja; poudarja, da v najnižji kategoriji tveganja ne bi smelo biti dodatnih zakonskih obveznosti; je seznanjen, da se algoritemski sistemi, ki lahko škodujejo posamezniku ali povzročijo kršitve posameznikovih pravic ali vplivajo na dostop posameznika do javnih koristi, ne štejejo za algoritemske sisteme iz najnižje kategorije tveganja; ugotavlja, da bi moral biti ta pristop na podlagi tveganja urejen z jasnimi in preglednimi pravili, kar bi zagotovilo zadostno pravno varnost in bilo primerno za prihodnost; poziva k enotnemu izvajanju sistema klasifikacije tveganj in s tem povezanih pravnih obveznosti, da se zagotovijo enaki konkurenčni pogoji med državami članicami in prepreči razdrobljenost notranjega trga; poudarja, da je treba oceno tveganja določenega sistema redno ponavljati;
6. želi spomniti, da bi morala Komisija preučiti pravni okvir EU in njegovo uporabo, vključno s pravnim redom na področju varstva potrošnikov, zakonodajo o odgovornosti za proizvode, zakonodajo o varnosti proizvodov in zakonodajo o nadzoru trga, da bi odkrila pravne vrzeli, pa tudi opredelila veljavne regulativne obveznosti; meni, da je to nujno za ugotovitev, ali je pravni red EU zmožen odzvati se na vzpon umetne inteligence, robotike in sorodnih tehnologij ter ali je zmožen zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov;

Upravljanje podatkov

7. poudarja pomen etičnega in regulativnega okvira EU, vključno zlasti z določbami glede visokokakovostnih podatkov za učenje algoritemskih sistemov v zvezi z namenom njihove uporabe; v zvezi s tem poudarja potrebo po zagotovitvi reprezentativnosti uporabljenih učnih podatkov in, kadar je to mogoče, odpravi pristranskosti podatkovnih nizov, pa tudi standardov za podatke in njihovo združevanje, da bi izboljšali rezultate algoritemskih sistemov ter okrepili zaupanje potrošnikov in njihovo sprejemanje; poudarja, da bi morali biti ti podatkovni nizi preverljivi s strani pristojnih organov, kadar je to potrebno, da se zagotovi njihova skladnost s predhodno izpostavljenimi načeli;

Varstvo potrošnikov: preglednost in razložljivost algoritmov

8. poudarja, da je zaupanje potrošnikov bistveno za razvoj in uvedbo umetne inteligence, robotike in sorodnih tehnologij, ki lahko predstavljajo tveganja, če temeljijo na nepreglednih algoritmih in pristranskih podatkovnih nizih; meni, da bi morali imeti potrošniki pravico, da so na razumljiv, pravočasen, standardiziran, natančen in dostopen način ustrezno obveščeni o obstoju, utemeljitvi, morebitnih rezultatih in vplivih

² Sklep št. 768/2008/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. julija 2008 o skupnem okviru za trženje proizvodov in razveljavitvi Sklepa Sveta 93/465/EGS (UL L 218, 13.8.2008, str. 82).

algoritemskih sistemov za potrošnike, o tem, kako priti do ljudi s pristojnostmi odločanja, in o tem, kako je mogoče nadzirati odločitve sistema, jih smiselno izpodbijati in popraviti; opozarja, da morati imeti ljudje vedno možnost, da razveljavijo avtomatizirane odločitve; meni, da bi morali biti potrošniki zaščiteni tudi s pravico do izklopa ali omejitve sistema umetne inteligence, tako da uporabijo personalizacijo, kadar je to mogoče; poudarja pomen sorazmernosti pri razvoju takšnega okvira za preglednost, da se prepreči nepotrebno obremenjevanje zagonskih podjetij ter malih in srednjih podjetij (MSP), ki delujejo v kategorijah z nizkim tveganjem;

9. poudarja, da je treba učinkovito obravnavati izzive, ki jih ustvarijo algoritemski sistemi, in zagotoviti, da so potrošniki opolnomočeni in ustrezno zaščiteni; poudarja, da je treba iti dlje od tradicionalnih načel obveščanja in razkritja, na katerih temelji pravni red o varstvu potrošnikov, saj bo treba okrepiti pravice potrošnikov in določiti jasne omejitve razvoja in uporabe algoritemskih sistemov, da bo tehnologija prispevala k izboljšanju življenja potrošnikov in se razvijala na način, ki bo spoštoval temeljne pravice in pravice potrošnika ter evropske vrednote;
10. meni, da je zelo potreben pristop k oblikovanju, ki je občutljiv za vrednote, da se bodo vzpostavili pogoji za obče družbeno sprejemanje umetne inteligence; meni, da morajo biti etične vrednote pravičnosti, točnosti, zaupnosti in preglednosti osnova za umetno inteligenco, kar vključuje, da mora biti delovanje sistema takšno, da pri njem ne more priti do nepravilno pristranskih rezultatov;
11. poudarja, kako pomembno je zagotoviti razpoložljivost učinkovitih pravnih sredstev za potrošnike, in poziva države članice in nacionalne organe za tržni nadzor, naj zagotovijo, da bodo na voljo dostopni, cenovno ugodni, neodvisni in učinkoviti postopki ter strukture pregleda, da bi zagotovili nepristranski človeški pregled vseh trditve o kršitvah pravic potrošnikov z uporabo algoritemskih sistemov, ne glede na to, ali jih podajo subjekti javnega ali zasebnega sektorja; poziva, da bi bilo treba omogočiti mehanizme za reševanje sporov in mehanizme kolektivnih pravnih sredstev v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES³, da bi lahko izpodbijali uvedbo ali stalno uporabo sistema, ki vključuje tveganje kršitev pravic potrošnikov, ali opravili kršitev pravic; poziva Komisijo, naj zagotovi, da bodo imele nacionalne in evropske organizacije za varstvo potrošnikov zadostno financiranje za pomoč potrošnikom pri njihovem uveljavljanju pravice do popravnih ukrepov v primerih, ko odločitve, ki temeljijo na aplikacijah z umetno inteligenco, kršijo pravice potrošnikov;
12. poudarja, da bi lahko bili v primeru, ko sredstva iz javnih virov znatno prispevajo k razvoju ali uvedbi algoritemskega sistema, skupaj z odprtim javnim naročanjem in standardi odprtih naročil, koda, ustvarjeni podatki – če niso osebni – in naučen model privzeto javni po dogovoru z razvijalcem, da bi zagotovili preglednost, okrepili kibernetiko varnost ter omogočili njihovo ponovno uporabo, da bi tako spodbudili inovacije; poudarja, da bi lahko tako v celoti izkoristili potencial enotnega trga in preprečili razdrobljenost trga;

Notranji trg: obveščanje in ozaveščanje potrošnikov

³ COD(2018)0089, v postopku objave.

13. poudarja, kako pomembno je zagotoviti, da bodo interesi vseh potrošnikov, tudi tistih, ki so marginaliziranem ali ranljivem položaju, kot so invalidi, ustrezno upoštevani in zastopani v prihodnjem regulativnem okviru EU; ugotavlja, da bi bilo mogoče za analizo učinkov algoritemskih sistemov na potrošnike dostop do podatkov razširiti na ustrezne deležnike, zlasti neodvisne raziskovalce, medije in organizacije civilne družbe, po možnosti z uporabo vmesnikov za aplikacijsko programiranje (API), pri tem pa v celoti spoštovati zakonodajo Unije o varstvu podatkov in zasebnosti ter zakonodajo o poslovnih skrivnostih; opozarja na pomen izobraževanja potrošnikov, da bodo bolje seznanjeni z delovanjem algoritemskih sistemov in večji upravljanja z njimi, da bi jih zaščitili pred morebitnimi tveganji in ohranili njihove pravice; meni, da imajo umetna inteligenca, internet stvari in druge nastajajoče tehnologije ogromen potencial, da potrošnikom omogočijo dostop do številnih ugodnosti, ki na različne načine olajšujejo njihovo vsakodnevno življenje ter omogočajo boljše izdelke in storitve, pri tem pa prinašajo koristi za potrošnike v smislu boljšega nadzora trga, pod pogojem, da se še naprej uporabljajo vsa veljavna načela, pogoji (vključno s preglednostjo in možnostjo revizije) in ureditve;
14. poudarja pomen doseganja visoke ravni splošne digitalne pismenosti in izužitve visoko usposobljenih strokovnjakov na tem področju ter zagotavljanja vzajemnega priznavanja teh kvalifikacij po vsej Uniji; poudarja, da so potrebne raznolike skupine razvijalcev in inženirjev, ki bodo sodelovali z ključnimi družbenimi akterji, da ne bi spolne in kulturne pristranskosti nenamerno vključili v algoritme, sisteme in aplikacije umetne inteligence. podpira pripravo izobraževalnih učnih načrtov in dejavnosti ozaveščanja javnosti glede družbenih, pravnih in etičnih posledic umetne inteligence;
15. poziva Komisijo, naj spodbuja in financira razvoj umetne inteligence, osredotočene na človeka, robotike in sorodnih tehnologij, ki obravnavajo okolje in podnebne izzive ter omogočajo enako dostopnost in uživanje temeljnih pravic prek fiskalnih spodbud, javnega naročanja ali drugih spodbud;
16. poudarja, da bi morali biti umetna inteligenca in algoritemski sistemi skladni z zakonodajo ter zasnovani kot trdni, zanesljivi in varni; poziva Komisijo, naj v regulativni pristop Unije k algoritemskim sistemom vključi ustrezne ukrepe, da bosta lahko za te sisteme veljala neodvisna kontrola in nadzor;

Nadzor trga

17. poziva k vzpostavitvi evropskega strokovnega centra, ki bo okrepil zmogljivosti Unije in v čim večji meri temeljil na obstoječih strukturah, da bi spodbujal izmenjavo informacij o algoritemskih sistemih med organi držav članic ter podpiral krepitev skupnega razumevanja na enotnem trgu, tako da bo organom držav članic izdajal smernice, mnenja in strokovne nasvete, spremljal izvajanje ustrezne zakonodaje Unije, obravnaval morebitna vprašanja o varstvu potrošnikov, opredeljeval standarde najboljše prakse ter po potrebi pripravljaj priporočila za regulativne ukrepe; poleg tega poziva, naj tej strukturi ustrezno svetujejo organizacije deležnikov, kot so organizacije za varstvo potrošnikov, da bi bili potrošniki široko zastopani; meni, da bi morale biti zaradi nesorazmernega učinka algoritemskih sistemov na ženske in manjšine ravni odločanja v taki strukturi raznolike in uravnotežene z vidika spola; poudarja, da morajo države članice v nacionalnih strategijah za nadzor trga razviti strategije obvladovanja tveganja za umetno inteligenco;

18. poziva Komisijo, naj predlaga ukrepe za sledljivost podatkov, pri tem pa naj bo pozorna na zakonitost pridobivanja podatkov ter varstvo pravic potrošnikov in temeljnih pravic; ob tem poudarja, da bi bilo treba podatkovne nize, algoritme in procese, ki se uporabljajo pri razvoju in uvedbi algoritemskih sistemov, vključno s tistimi za zbiranje podatkov in podatkovno označevanje, dokumentirati v skladu s standardi industrije; ugotavlja, da je ključnega pomena, da so dokumentacija ocene tveganja, programska dokumentacija, algoritmi in podatkovni nizi, ki se uporabljajo ali nastanejo z umetno inteligenco, robotiko in sorodnimi tehnologijami, dostopni in razložljivi organom za nadzor trga, pri čemer je treba spoštovati pravo Unije in poslovne skrivnosti; ugotavlja tudi, da bi morali to dokumentacijo shraniti tisti, ki so vključeni v različne faze razvoja algoritemskih sistemov; ugotavlja, da bi bilo treba organom za nadzor trga v zvezi s tem dodeliti dodatne pristojnosti; meni, da bi bilo morda treba preučiti sedanjo zakonodajo o nadzoru trga, da ne bi postala zastarela in bi z etičnega vidika odgovarjala na pojav umetne inteligence, robotike in sorodnih tehnologij;
19. poziva, naj vsaka država članica imenuje in zadostno financira pristojni nacionalni organ za spremljanje uporabe predpisov o algoritemskih sistemih; poudarja, da je treba nacionalne organe za nadzor trga okrepiti v zmogljivostih, znanju in pristojnostih na področju umetne inteligence ter v poznavanju njenih specifičnih tveganj;
20. poziva k tesnemu usklajevanju med organi držav članic ter ustanovitvi evropskega odbora za nadzor trga za algoritemske sisteme, ki bi ga sestavljali nacionalni organi, da se zagotovijo učinkovit nadzor, enaki konkurenčni pogoji na evropski ravni in prepreči razdrobljenost notranjega trga;
21. priznava dragoceno delo strokovne skupine na visoki ravni za umetno inteligenco, zlasti etične smernice za zaupanja vredno umetno inteligenco; predlaga, naj ta skupina, ki jo sestavljajo predstavniki akademskega sveta, civilne družbe in industrije ter evropske zveze za umetno inteligenco posreduje strokovno znanje evropskemu odboru za nadzor trga za algoritemske sisteme;
22. ugotavlja, da bi morali biti sistemi zlasti pri poslovanju med podjetji in potrošniki usmerjeni na uporabnika in zasnovani tako, da bi lahko vsak uporabljal produkte ali storitve umetne inteligence ne glede na starost, spol, sposobnosti ali značilnosti; ugotavlja, da je zlasti pomembna dostopnost te tehnologije za invalide; je seznanjen, da sistemi umetne inteligence ne bi smeli imeti enotnega pristopa za vse in bi morali upoštevati načela univerzalnega oblikovanja ter nagovarjati čim širši krog uporabnikov, upoštevajoč ustrezne standarde dostopnosti; poudarja, da bo do posameznikom omogočilo imeti enakopraven dostop in dejavno udeležbo pri sedanjih in razvijajočih se človekovih dejavnostih z računalniško pomočjo ter pri podpornih tehnologijah.

INFORMACIJE O SPREJETJU V ODBORU, ZAPROŠENEM ZA MNENJE

Datum sprejetja	7.7.2020
Izid končnega glasovanja	+ : 39 - : 1 0 : 4
Poslanci, navzoči pri končnem glasovanju	Alex Agius Saliba, Andrus Ansip, Alessandra Basso, Brando Benifei, Adam Bielan, Hynek Blaško, Biljana Borzan, Vlad-Marius Botoș, Markus Buchheit, Dita Charanzová, Deirdre Clune, David Cormand, Petra De Sutter, Carlo Fidanza, Evelyne Gebhardt, Alexandra Geese, Sandro Gozi, Maria Grapini, Svenja Hahn, Virginie Joron, Eugen Jurzyca, Arba Kokalari, Marcel Kolaja, Kateřina Konečná, Andrej Kovačev (Andrey Kovatchev), Jean-Lin Lacapelle, Maria-Manuel Leitão-Marques, Adriana Maldonado López, Antonius Manders, Beata Mazurek, Leszek Miller, Kris Peeters, Anne-Sophie Pelletier, Christel Schaldemose, Andreas Schwab, Tomislav Sokol, Ivan Štefanec, Kim Van Sparrentak, Marion Walsmann, Marco Zullo
Namestniki, navzoči pri končnem glasovanju	Pascal Arimont, Maria da Graça Carvalho, Edina Tóth, Stéphanie Yon-Courtin

**POIMENSKO GLASOVANJE PRI KONČNEM GLASOVANJU
V ODBORU, ZAPROŠENEM ZA MNENJE**

39	+
PPE	Pascal Arimont, Maria da Graça Carvalho, Deirdre Clune, Arba Kokalari, Andrej Kovačev (Andrey Kovatchev), Antonius Manders, Kris Peeters, Andreas Schwab, Tomislav Sokol, Ivan Štefanec, Edina Tóth, Marion Walsmann
S&D	Alex Agius Saliba, Brando Benifei, Biljana Borzan, Evelyne Gebhardt, Maria Grapini, MariaManuel LeitãoMarques, Adriana Maldonado López, Leszek Miller, Christel Schaldemose
RENEW	Andrus Ansip, VladMarius Botoș, Dita Charanzová, Sandro Gozi, Svenja Hahn, Stéphanie YonCourtin
VERTS/ALE	David Cormand, Petra De Sutter, Alexandra Geese, Marcel Kolaja, Kimvan Sparrentak
ECR	Adam Bielan, Carlo Fidanza, Eugen Jurzyca, Beata Mazurek
GUE/NGL	Kateřina Konečná, AnneSophie Pelletier
NI	Marco Zullo

1	-
ID	Hynek Blaško

4	0
ID	Alessandra Basso, Markus Buchheit, Virginie Joron, JeanLin Lacapelle

Uporabljeni znaki:

+ : za

- : proti

0 : vzdržani